

◆ VIKERKAAR ◆

II. AASTAKÄIK.

№. 2

R.

K/Ü. „KOOL“ TALLINNAS.

E.

Noorsoo-kirjandus pühadelauale.

T. Kuusik, Laste tembud	20 mk.
Vilhelm Buschi joonistused T. Kuusiku eestikeelse tekstiga. — Maks ja Lullu juhtumine mesilastega, kuidas neid nõelati ja kuidas nad jälle terveks said.	
T. Kuusik, Isand Kukerpall	40 mk.
I. Swifti „Gulliveri reisilugude“ ümberjutustus hulga piltidega. Sisaldab kaks päätükki: 1) isand K. tiplaste talus ja 2) mürakate maal.	
T. Kuusik, Äsopi valmid	50 mk.
Sisaldab antiik-aja valmimestri teosed luulekujul.	
T. Kuusik, Lumivalge luigeke	35 mk.
T. Kuusik, Nupukad haned	20 „
W. Busch, Maks ja Moorits	60 „
Lõbus jant kahest poisist ja nende koerustükkidest.	
A. Kann, Asgard, skandinaavlaste muinaslugu	50 „
Hörstel, Lõunapäikese maalt. Itaalia muinasjutud	50 „
K. Pinkovski, Korea muinasjutud	75 „
„ Millest tekkis tüli	115 „
„ Liisikese äpardus	15 „
H. Saar, Käbid Torbiku sees	10 „
G. Vilberg, Kodumaa rändlinnud	50 „
P. Koit, Sulane-kuningas	15 „
Välke Roosike ja kuri võõrasõde	30 „
Anderseni muinasjutud	60 „
Tuhat üks õõ, Hommikumaa muinasjutud	175 „
Tscharskaja, Vürstitar Dschavaha õhtud	100 „

Eesti klassikakirjandusest:

Dr. Fählmanni kirjad	50 mk.
E. Bornhöhe, Tasuja	100 „
„ Viljandi mäss	85 „
Jakob Liiv, Kirjatööde täielik kogu II köide	125 „
„ Kõrbe lõvi	50 „
„ Pühakuju	25 „
„ Põgeneja	30 „
J. Mändmets, Isa talus	125 „
E. Peterson, Ühe härja elulugu	20 „
„ Marjad silmas	30 „

K.-ü. „Kool“, Tallinnas.

№ 2.

Vastutav toimetaja M. Nurmik.
Tegev toimetaja A. Oengo-Johanson.

1923.

ELU KULUB LAULMATAGI.

Soome rahvalaul. Tõlk. A. Anni.

ii ütles minù emäke,
hoiatäs hüvä vanèmbi:
„Ära sa, lapsi, palju laula,
tütar tühja lõõritele:
iga kuldane kulubi,
aega armas tõttaeleb,
sinu, lapse, lauladessa,
käokese kukkudessa“.

Ent ärgù emä tõrèlgu,
ärgu kurtku kandijani,
ea kuldase kulusta,
aja armsa tõttamisest,
minu, lapse, lauladessa,
lõokese lõõridessa.

Iga ikkagi kulubi
aega armas tõttaeleb,
kui ei lapsi laulelegi,
lõokene lõõritagi
oma noorellä eälla,
parajalla põlvellani.
Äeg see kuldane kulubi,
päev see kaunis kargaeleb
ilma lindude ilusta,
värvudè visèrdamisest.

Lumikuju I. Haruldane vastlasõit.

VASTLAPÄEV.

Metslaps.

ommik oli väga selge. Sädelesid päikesekiired lumel. Oli nagu ikka olnud sarnasel hommikul. See tähendab, ta oli nii: akent katsid kõiksugu vigurid, läbi ei paistnud põrmugi. Keegi oli öösel lumega koormatud põhjamaa metsa klaasidele kleepinud, just säärased hiiglamännid, pool vildakil kuused, ja mõne puu takka paistsid isegi põhjapõdra haralised sarved.

See oli kui maal põhjametsist, väga peenikese meistri oma. Nii oli see.

Toas sunises hämar vaikus. Inimesed talitasid. Kass istus ahju augus, pesi silmi, sabaots näitas lõunasse. Koer lamas sirevil laua all, magas alles, oigas unes, niuksus, vist nägi halba und, tegi jalgadega kramplikke liigutusi, nagu tahaks plagama panna. Reheall inisesid loomad. Kukk õrrel laulis, lendas siis suure kohinaga õrrelt alla, nokkis teri.

Reheall oli niisugune poolpime, mil kanad nagu nunnad seisid ja midagi teha ei näinud. Neid võis siis niipalju kinni võtta, kui tahtis. Mine kanale otsekohe vastu, mitte midagi ei näe, tukub teine aga ühel jalal. Alles kui tunneb enese kindlais kätes, teeb ehinatades — krääuks. See vana must tikkus kan gesti hauduma, ja sarnasel kanapinedikul kastis Mall ta loomade joogitonni. Enamasti igal hommikul kastis vana musta, kunni kana aru pähe sai ja enne valget õrrelt alla ei lennanudki. Valges aga oli urkaid küll, kuhu Malle eest pugeda.

Olid loomad talitatud, ja kanad notitasid üksinda veetonni ääres. Kukel tuli kange janu, aga Mall polnud kanamoldi tilkagi vett valanud. Võttis siis kannusjalg julguse kokku, lendas tonni äärele, aga see'p see viga oligi, et lendas natuke äärest üle — ja langes vette. Rehealune oli korraga kisa täis, kanad lendasid, kukk lobistas tiibadega tonnis ja tegi veidrat kisa. Kuke noorik, „väike Masa“, pidi ehmatusest surema ja jooksis Kirjaku moldi, millest viimane parajasti jahulobi õgis. Lehm andis ninaga Masale mütsu külge, Masa sai vaevaga mollist välja ja jooksis hiigla kisa tehes otsekohe vastu tonni, milles kukk uppumas. Siis tuli Mall ja tiris kuke tiibupidi tonnist.

„Ena va kuke logu, kus tikub. Noh, kas sa mollist juua ei näe!“

Aga see'p see viga oligi, et mold oli tühi, ja terve kanade pere pani nende sõnade juures vihaselt kaagutama. Kukk aga seisis, üks tiib lohakil kõrval pääle supelust, nagu munk kanakarjas.

Aga kas teate — see kanalärm tegi selle hommiku natuke teistsuguseks, sest ühes metsiku kanakisaga jõudis lõuna, ja taevas kattus läänes pilviga. Ja nüüd ma ütlen alles, miks ta pilvitas — oli ju vastlapäev. Ja iga mõistlik saab aru, et ega see poleks sugugi õige olnud, kui vastlapäeval järsku päike heledasti paistaks ja lumi sädeleks. See oleks päris õnnetus — elada vastlapäeval, mil ei tuiska.

Pange tähele, kuis veri kiireneb, kuis süda vasarana taob, kuis muutud kergeks, ja vägisi kisub õue — vastla tuisk.

Ja nüüd vihises, kihises õhus. Videviku algul kohisesid metsad, tuul ulus, vingus, puges vahel korstnast sisse, logis-

tas siibreid ja kargas jällegi lagendikule, virutas kibedat lund vastu akna ruute, kangutas toa ust, kiskus räästast sammaldanud laaste — ta oli üldse otsata koerust täis.

„Et mis te enam sääal vuristate. Vokid nurka, regi taha — jõe!“, ütles perenaine tüdrukuile.

Lumikuju II. Või need vastlad hoolt ei nõua!

Ja pikka ootamist polnud ühti, vokid käisid kolinal nurka. Et kes siis vastlaõhtul toas notitab. Üksteise õhinal mässitakse riided ümber, ja varsi seisab salk poisse-tüdrukuid jõe kaldal.

„Mureaugu Miku, sul uus regi, too aga välja. Esimene vastlasõit uue reega. Hei poisid! lähme Mureaugule. Regi välja! las' vana Jaak natuke pureleb, seome ta ree rinnale, küll ta vait jääb.“

Mureaugu Jaak ei tahtnud tõesti rege lubada, porises mis hirmus. Aga kui poisid tõsiste nägudega kõie

võtsid ja Jaaku reele tahtsid siduda, sülitas vanamees, lõi käega, salvas ühe soolase ja läks tupp.

Õues oli juba pime. Kolm poissi asus ree ette, teised jooksid kõrval ja taga ning vastlasõitjad lõhkusid jõe poole. Kui oleksid neid hundid taga ajanud, nii suur rutt oli, — jooksid, hingeldasid, küürus traavisid — kui koerakoonlased või nõdrameelsed tühja reega mööda teed. Ja tuisk, see oli nii vihane, pildus lund silmi, kraevahele, tasku, kus aga augu leidis, igale poole sähmas käputäie.

Jõe kallas oli järsk. Regi nagu viskus alla — siuh ja siuh, tuli sihuke tulise jutiga, et lumi kees ja mõne silmapilguga oli juba teisel kaldal.

„See pole veel kedagi“, rääkis Sirku Juks. „Aga vat ku läheks alles Kiukavere mäele, kihuta kas või ilma otsa kohe.“

„Kes tuisuga läbi soo läheb, ei maksa,“ arvati.

Eks see regi laskis ikka alla mäge küll viu ja vops, aga teine lugu oli mäele vinnamisega. Aga leiti sellelegi nõu. Üksteise kätest kinni hoides moodustati ahelik, kõige viimane võttis ree paelapidi, ja nüüd liikus ahelik üles mäge. Kallas kulus libedaks, esimesel ülesronijal oli kõige täbaram, haka kas või hammas- tega maast kinni, ja lad aga veavad tagaspidi. Oli esime- ne mäel, siis sam- mus ahelik, mille järel lohises regi,

Lumikuju III. Lõbus vastlatants.

üsna kiirelt üles. Sai aga nalja, kui ahelik keskelt rebenes. Terve inimeste kari lohises naerdes ja kiljates alla jõe- le, sinna nad kukkusid kukerkuuti üksteise otsa, tuhnisid nagu põrsad pahnas. Siis sai mõni naerukrambid ja istus jää- l, õigas, sest valus oli, ei suudetud enam naerda. Pool ahelikku naeris kaldal teiste õnnetust, aga aitama ei läinud:

„Las aga tassivad, toogu see regi üles, kes käest lahti lasi.“

Aga ei saanud allolijaist tulijaid, vaevalt jõuti poolele mäele, kui ahelik jällegi kisades, rüsinal jõe le libises. Naer tegi inimesed jõuetumaks, mäelt pidi abi tulema. Nii see piirita rõõm kestis. Tüdrukud olid nagu täistuubitud jahukotid, valged, lumised, ninaots punetas trotsivalt vastu. Neid hellitati rohkem, säeti nad enne reele, poisid ise hüppasid kus juhtus, mõnigi libises keset teed nagu takutuust reelt.

Ülejõe Matsil sähvas tore mõte pääst läbi. Tema oli ree juht ja otsustas kord ree ümber ajada. Regi libises, libises — siis korraga polnud enam aru ega otsa, üks veeris siia, teine sinna, tüdrukud kiljatasid, sõnused poisse. — Mureaugu Jaagu uus regi ootas tühjalt keset jõge. Otsiti süüdlast.

„Ülejõe Mats“, karjuti igalt poolt ja trahviks pidi Mats ree üksi üles tirima.

Ilm aga marunes ikka rohkem. Piigad arvasid, et saab juba naljast, läbi märjad, lumised, tarvis koju minna, seajalgu sööma. Veel kord libises regi mäest alla, siis ronis ahelik reega üles, tüdrukud istusid reele, poisid ette ja sõit koju algas. Maanteel sõitsid talu taati-eite laial reel:

„Tohoh viirastust, mis loomad nee oo!“ jahmatas taat, nähes nii imelikke vastutulijaid. Eit vaatas taadile kokkunnult otsa.

„Tuisuga saa'nd aru, aga ega see küll õige aru polnud, röövlid või Jumal teab mis!“ sosistab eit. Taat andis hallile piitsaga nähvaka.

„Püha Issa ristike“, palvetas eit.

„Aga näe, eite-taati ei saanud asjast aru — need olid ju vastlasõitjad. Iga talu ukse ees peatasid sõitjad ja koorem vähenes, kunni Mureaugul Miku reega kuuri poole tuigerdas. Aga ega sellega veel kõik olnud. Kodus ootasid seajalad, mis suvel sopa sees tuigerdasid, aga nüüd aurasid vaagnas. Nii armsad, punetavad jalad. Juba siis olid armsad, kui neilt tulise veega karv võeti ja päälissõrad murti, siis olid nii hele-roosad sõrakeste otsad, et kahju hakkas neist — ei tea miks. — Aga nüüd ei olnudki enam kahju, liha oli maitsev. Roosa-kaist jalgadest jäi kondivirn lauale, jäi haletsema sõrg teist sõrga, üks kondijätk teist jätku, olid kõik segamini paisatud. Aga lastel oli tuline hää meel: kondile auk sisse, pael läbi ja

vurrkann oligi valmis. Nagu kesaparm põrises vurr, ja Atsul oli neid juba mitu valmis.

Uu, uu, vou, vou — põrises hilja ööni. Nagu kiusaja oli, ei annud rahu magajaile. Siis ei kannatanud isa voodis enam seda uugamist, käratas:

„Poiss magama, mis sa säääl keerutad, jusku homme aega pole!“

Vaikis vurr, vurr, mis aasta eest oli tillukese notsu roosakas jalas.

Atsu ronis voodi, kõrvus uugas — uu, uu, vou, vou . . .

TALVITUSPAIK STUJJOONÕIL

D. N. Mamin-Sibirjaki järelle J. Oro.

„Oled Kolvalt Pets hoorani käinud?“ küsisid talt kaupmehed. „Vaata, säääl Studjoonõi jõel on talvituspaik, säääl võid ollagi vahiks. Ainult talvel on töö: voore vastu võtta ning edasi saata, ja kõik muu aja võid lulli lüüa. Moona ja riided saad meie poolt, samuti ka laskemoona — talvituspaiga läheduses võid ju küttida. Ühe sõnaga, elad kui parun“ . . . —

„Natuke kaugel, mu härrad . . .“ kogeles vanamees. „Igal pool talvituspaigast on inimeste eluasemed vast saja versta kaugusel, suvel ei pääse neile ligigi.“

„See on sinu teha: vali kumma tahad, — kas kodus nälgida, või talvituspaigal härrat mängida . . .“

Mõtles veidi Eleska ning leppis kõigi tingimustega. Ühe aasta varustasidki kaupmehed teda hinnata riiete ning moonaga, pärast pidi aga vanamees kõik oma raha eest ostma, mille teenis jahipidamise ning kalastamisega. Nii elas ta nüüd siin põlismetsas. Aasta veeris aasta järele. Eleska vananes ja kartis vaid seda, et sureb siia ning pole kedagi, kes ta matakse.

II.

Enne voori tulekut, kui jõed veel jääst vabad, jõudis Eleska paar korda jahil käia. Laanepüüd olid küll ammu laskmiseks kohased, ent vana neid varem ei surmanud, sest liha oleks ikkagi sooja käes mädanema läinud. Üks voriga ühes olev reisisell ostis ikka vanakeselt püüsid. Neil paigul olid püüd iseäranis suured ning tugevad, ning, mis pääasi, nende liha ei läinud nii kergesti raisku, kui vähegi korrallikult hoiti. Studjooonõil lastud püüd lendasid Pariisini, nagu kõneldi. — Neid ostsid kaupmehed Tsherdünis üles, saatsid Moskva, ning Moskvast veeti püüsid määratumul hulgal väljamaale. Vana teadis kahekümne versta kauguselt hurtsikust iga puu ning põõsa, kus asusid püüid; juba kevaldel teadis, kus munesid, haudusid, ning kus kasvasid noored püüid suureks. Teadis vanake ka palju neid sügiseks oli loota. Oma toiduks ei tarvitanud ta neist ainustki, liig kallis oli see kaup selleks, sai ta ju püüde vastu haavleid ja püssirohtu.

Tänavune jaht õnnestus haruldaselt, nii et vanal oli oma kolmkümmend paari linde vooritulekuks valmis, kartis vaid äkilist sula, mis kauba rikuks. Harva küll juhtus Studjooonõil sarnane sula, ent siiski võis ka tulla mõnikord.

„Noh, nüüd on meil laskemoona ostmiseks küllalt“, kõneles vanamees koerale, kellega alati, kui inimesega jutustas. „Ning sel ajal, kui voor käib Petshooral, muretseme ka muu eest... Kõige tähtsam: oleks meil soola küllalt. Jah, oleks meil soola nii palju, kui vaja, siis poleks meist rikkamat kõigis Tsherdüni ümbruskonnas.“

Soolast rääkis vanamees alati. Oleks soola — oleks paradiis. Nüüd püüdis kalu vaid enesele. Soolas küll natuke,

ülejäanud osa kuivatas, — ent, mis hinda sa ikka sest kuivatatud kalast saad? Aga oleks tal soola, siis soolaks ta kalu, nagu ärimehed Petshooral, ning saaks nende eest kaks korda enam, kui nüüd. Aga sool maksis palju, — seda läheks oma kakskümmend puuda vaja, — kust see raha kõik võtta, vaata, et riided ja päätoidu saad. Iseäranis tusane oli vana ükskord, kui suvel peetripäeva ajal põdra maha lasi: värskeliha läks ruttu halvaks — paar päeva sõi, ning siis viskas metsa. Kuivatatult on aga põdraliha kõva kui kivi.

Viimati külmas ka Studjoonõi kinni. Ei külma küll kergesti mägedelt tulev külm vesi, ning kuigi külmab, sööb siiski mitmele poole lahvandused sisse. — Need on allikad, mis maa seest üles keevad.

Vana varustas end nüüd ka värskeliha, mida talvel võis külmas hoida, nagu piüsidki. Lausa õnnetus, et aega nii vähe. Iga silmapilk võis voor ilmuda.

„Varsi, Musgarko, saame moonna . . .“

Õieti oli vanakesel leib juba enne esimest külma lõpuks korral. Nüüd segas rukkijahu riisemisse peeneks tehtud kuivatatud kala, et kuidagi leivaga voori tulekuni läbi saaks. Ainult liha ning kala ilma kõrvaseta on võimatu süüa. Paar päeva oleks veel, kuidas on, aga kolmandal võtaks isu nii ära, et jookseks kas või metsa sarnase toidu eest. Muidugi, elatavad end samojeedid ainult kalast, ent nad on ju samojeedid, kes sellega harjunud, — õige ristiinimene on leivasööja, ega või ilma leivata elada.

Voor tuli ootamata. Vana magas öösel, kui koormate kriiksumisega kostus äkki hüüe:

„Hei, vanaisa! Kas elad veel? . . . Võta külalised vastu . . . Ammu pole sind näinud.“

See pani vanamehe kõige enam imestama, et Musgarko külaliste tulekut ei märganud. Varemalt tundis ta voori tulekut juba kahe versta tagant, ent tänavu ei märganud seda õue tülleski. Nüüd ei läinudki Musgarko välja, et hobuseid haukuda, vaid pugus häbelikult pingi alla, häält tegemata.

„Musgarko, oled sa ikka veel oma mõistuses, või?“ —

imestas vanamees. „Kuidas sa ometi voori ei märganud?... E-eh, pole hää!...“

Koer ronis pingi alt välja, noolis alandlikult peremehe kätt ja kadus jällegi: ta isegi tundis end süüdlasena.

„Jah, vanaks jääd: haistmise oled kaotanud“, tähendas peremees kurvalt. „Ja pahema kõrvaga ei kuule ka enam suurt ühtigi.“

Voori koosseis oli kakskümmend koormat. Tsherdüni kaupmehed saatsid esimese külmaga Petshoorale vilja, soola, kalapüügi riistu ja mitmesuguseid toiduaineid, töid säält aga kalu. Asi oli rutuline, sest oli vaja enne teisi Petshoora kalu saada, — oli ju suur nõudmine säälse lõhe järele. Voor pidi selle raske teekonna kahe nädalaga ära sõitma, ning voorimehed said magada hobuste söötmise ning puhkamise ajal. Iseäranis kiire oli tagasisõit, siis ei saadud pea sugugi magada. Ent tee jõgede vahel oli halb, eriti mägestikus. Sõita oli äärmiselt raske: teel kivid, reed rautamata, aga järvedel ja jõgedel igal pool loevesi ja praod. Jah, mitmedki häd hobused hukkusid sel teel, aga inimestel tuli töötada enam, kui kusagil mujal: enese turjal vedada koormaid mägedesse, veest neid välja vedada ning igal pool mitmesuguste raskustega võidelda. Ainult Kolva äärsed voorimehed läksid selle raske töö pääle välja, sest neid sundis seks kibe aine puudus.

Talvituspaigas Studjooñil peatas voor harilikult kauem: tavalise kahetunnilise hoostesöötmise asemel puhati siin neli tundi. Vana oli õhtul kõrvalhoone soojaks kütnud ning voorimehed, andes hoostele heinamärsid nina alla, uinusid töömehe raskesse unne pikile puunaridele hoone tagaseinas. Ainult ei maganud noor sell, kes esimest korda sõitis Petshoorale. Ta istus hurtsikus ning kõneles vanamehega.

„Kas sul õudne ei ole üksinda metsas elada, vanaisa?“

„Ei tea, mis siis ikka karta, eks Jumal ole minuga!... Oleme sellega harjunud...“

„Aga nii, päris ihuüksi metsas elada...“

„Mul on koer... Temaga viidamegi kahekesi aja. Talvel käivad meid tihtigi hundid tülitamas, igakord teatab

ta mulle nende lähenemist. Tunneb kohe haisu järele... Ning sunnik: ise meelitab hundid lähedale. Jooksevad talle järele, ning mina kõmmutan neile püssist tuliseid ube... Tark koer: ainult ei räägi, kui inimene. Kõnelen temaga küll alati, sest muidu võib siin rääkimise täiesti unustada..."

„Kust sa selle said, vanaisa?“

„Jumal läkitas ta mulle. Pole küll ilus nii koerast rääkides öelda, aga nii see siiski oli. See oli ammu, aastat kümme tagasi, ükskord natuke enne jõulupühi, kui mägedes põdrajahil olin... Mul oli ka varemini koer, võtsin teise Kolvast ühes. Polnud viga, korralik peni oli: otsis linde, läks loomagi päale, kui vaja, ning oravaid nuuskis — kõik nagu kord ja kohus. Lähen temaga metsa vahel, kui korraga sama Musgarko otse minu päale sööstis. Ehmatasin isegi... Polnud ju meie koertel viisiks võõrastele ligi joosta, päälegi veel metsas, aga see kargas kohe minu juure. Näen, asi pole täitsa korras. Aga too võõras koer liputab mulle hända, vaatab otsa nii targalt, paluvalt, ning viib mind enese järel ikka edasi ja edasi... Ning mõtle ometi, kulla veli, kohale tõi! Näen: orus oksist põimitud telk, ning telgist tõuseb auru. Astun ligi. Telgis lebab haige vogul, oli teine oma seltsilistest maha jäänud... Otsekohe öeldes: inimene oli suremas. Jahil tabanud teda haigus, ja egas teised võinud ootama jääda. Mind nähes, lõi mehikese nägu rõõmust hiilgama, aga ise vaevalt suudab keelt liigutada. Kõik suuremalt jaolt kätega seletas... Tema mulle selle koera parandaski... Minu kätele suri, vaeseke. Matsin teise lumme, katsin hagudega kinni ning veeretasin veel suure palgi päale, et hundid korjust nahka ei paneks. Aga Musgarko jäi minuga... Panin talle jõe järele nime: Musgarkoks kutsuti jõge, mille läheduses vogul suri, ning mina hakkasin koeragi nii hüüdma. Ja tark koer teine... Kui tema metsast läbi läheb, sääil kui luuga pühitud, — ei leia ainustki lindu, mida tema varem poleks märganud. Sa arvad, ta ei mõista, mis temast kõneleme?... Kõigest saab aru..."

„Ent miks ta pingi alla pugese?“

„Tal häbi, et voori tulekut tähele pole pannud. Vanaks

jäab... Kaks korda päästis mu karu küüsis: karu sööstis mu pääle, aga tema karule turjale, ega lasknudki metsalist mind lõhki kiskuda. Varemini, kui veel oma jõu ning tervise juures olin, läksin tuuraga karu kallale, aga sest ajast, kui üks sunnik mu vaese omaks võttis, olen neid püssiga kõmmutanud. Ka seda tuleb osavasti teha: pagana arukas loom see karu...“

„Küll võib aga talvel igav olla niiviisi hurtsikus istuda.“

„Harjunud asi... Ainult pühade ajal tikub igavus liiga tegema. Kõik mõistlikud ristiinimesed lähevad kirikusse, aga sulle uluvad hundid hommikupalvet. Ent mis parata, süütan küünla pühakuju ees, ise pean omale jumalateenistuse... Pisarad valguvad laugele, kui palun...“

Mõnus mees see reisisell, noor teine, aga kõik tal vaja teada, kõigest pärib, otsekui oleks talle lihane sugulane. Eleskal oli ütlemata hää meel, et kord jälle inimest nägi, ning kõik tahtis talle jutustada oma üksikust elust siin igavas metsas.

„Tead, mul on kevadel suur püha, kui esimesed linnud soojalt maalt saabuvad. Ning, kui palju neid tuleb: terve pilv kohe... Studjoonõi on neist otsekui üle külvatud... Igat seltsi on neid linde: pardid, haned, nepid, kajakad, viired... Koidikul välja minnes otse imestad: terve Studjoonõi kihab. Pole ju kaunimat looma, kui rändlind; Jumala loomad on nad... Oma tuhat versta lendavad ära, muidugi on esmalt veidi väsinud. Puhkab päeva, või kaks, ning hakkab kohe pesa ehitama... Mina aga käin ja vaatan: mulle on Jumal külalisi läkitanud. Ja kuidas nad isekeskis vadistavad... Kuulad, kuulad, ning pisar tuleb kohe silma. Jumalik loom on rändlind... Mina teda ei puutu: ta on Issanda töötegija. Vaata, kuidas ta pesa ehitab, kas see pole Jumala tahtmine ning säädmine? Inimene juba niisugust valmis ei saa... Siis emad lähevad väljahautud poegadele jõe... Jumalik... Uigavad, sukeldavad, kaagutavad... Lõpmata palju on siin rändlinde. Suurte pühadena möödub suvi, aga sügise tülles hakkavad linnud salkadesse koguma: tarvis teekonna vastu valmistada. Ja kogu-

vad, kui inimesed... Kõnelevad omamoodi, askeldavad, õpetavad noori, aga siis tuleb teeleminek... Vara hommikul tõusevad lendu, juht ikka kõige ees. On ka neid, kes siia jäävad: tervis halb, või on hiline poeg, ega suuda veel teekonda ette võtta... Hale on neid vaadates. Karjuvad hõrdasti, vaesekesed, kui neist parv parve järele üle lendab... Ujuvad jõel senni, kui see kinni külmab; siis lendavad aasadel ringi... Noh, neid ma lasen, neist on hale. Mis nad ikka hulguvad ja kurdavad, nii kui hukuvad... Luiged pesitsevad soos. Eks igal linnul ole oma säädus, oma piir... Ainult ühest on mul suur puudus, see on inimesest... Iga aasta olen voorimehi palunud, et nad tooksid mulle kuke, aga ei too. Talvel on ööd pikad, polegi lõppu, aga kukk ütleks mulle aega...“

„Järgmine kord, kui tulen, toon sulle kuke, niisuguse kuke kohe, et küll saab — lõugab, kui purjus mees laupäeva õhtul külatänaval.“

„Oh, kulla mees, vaat sellega teeksid mulle, vanamehele, küll ütle mata hääd! Kolmekesi oleks meil kuldne elu. Igav on talvel, kui ümber surmavaikus, aga on sul kukk, siis vaata seda, ning meel läheb kohe rõõmsamaks... Ta polegi nii lihtne loom: ei ütle ju iga lojus sulle, palju kell on. Inimese tarviduste jaoks on kukk loodudki...“

Selli nimi oli Flegont. Ta jättis vanamehele jahu, soola, uue särgi ning püssirohtu. Tagasi tulles tõi ühes kingituse.

„Tõin sulle kella, vanaisa!“ ütles ta rõõmsasti, ulatades Eleskale koti kukega.

„Oh, sa heldene aeg!.. Ei tea kohe kuidas sind tänada? Annaks Jumal sulle kõik, mis iganes soovid! Ehk on sul pruut juba valmis vaadatud? — Annaks Jumal armastust ja õnne!“

„On küll, vanaisa“, vastas Flegont lõbusalt, raputades oma ilusat kähärjuukselist pääd. „Võlusid mu Tsherdünis kaks sinisilma — vaatasid sügavalt mulle otsa, ning olingi nende päralt... Noh, olgu siis seks korraks — jumalaga!“

„Soobli naha muretsen su mõrjsja jaoks järgmiseks sü-

giseks, kui jälle sõidad Petshoorale. Ongi mul üks juba silmatud...“

Voor tegi minekut. Vanake jäi üksi oma koera ja kukega. Ent kuis oli nüüd rõõmu ta hurtsikus... Kirju kukk punase harjaga kõnnib mööda tuba, suled aina sirendavad. Ning öösel veel, kui kireb teine... Milline rõõm ja meelelahutus! Igal hommikul ta kõneleb oma kukega, aga Musgarko istub nurgas ja kuulab.

„Oled sa kade ka, vanake?“ — narrib Eleska koera. „Mis sul muud, kui haugud... aga katsu ka kord kuke viisi laulda!...“

Vanake jäi üksi oma koera ja kukega.

Vanamees pani tähele, nagu tunneks Musgarko igavust, — veab loiult jalgu, norutab nõutumalt nurgas... Vist tervis teisel halb. Mine tea, ehk nõidusid ta voorimehed kurja pilguga.

„Musgarko, mis sul viga? Ons kusagil valu?“

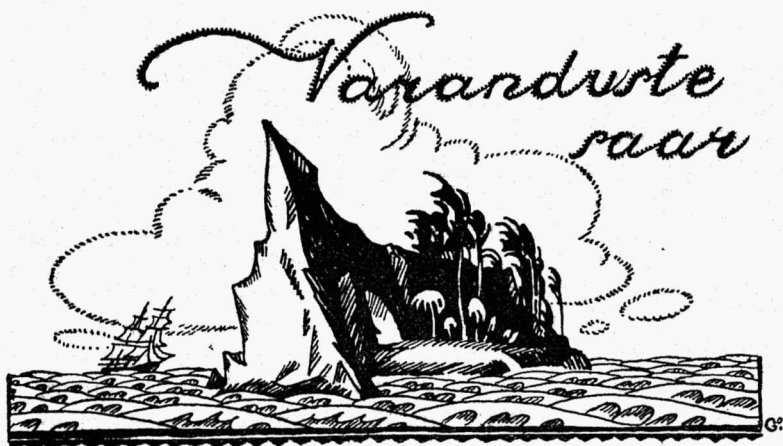
Lamab aga Musgarko pingi all, pää longus käppade vahel, ainult ähmaseid silmi pilgutab.

Ehmatas vanamees: ootamata õnnetus on tulnud. Musgarko lamab endiselt pingi all, ei söö ega joo, on loid ega piiksatagi.

„Musgarko, kallis!..“

Koer liputas vaikselt saba, roomates lähenes peremehele, lakkus ta käsi ja ulvas vaikselt ning härdalt. Oh, paha lugu!...“

(Järgneb).

Robert Louis Stevensoni romaan.

TEINE OSA.

Kolmas p ä ä t ü k k.

Must täpp.

Umbes lõuna paiku peatasin kapteni ukse ees mõnesuguste karastavate jookide ja rohtudega. Ta lamas samas asendis kui enne, ainult pisut kõrgemal, ja näis nõrk ja ärevil.

„Jim,“ ütles ta, „oled ainuke, kes siin midagi väärt on, ja tead, et olen alati sinu

vastu hää olnud. Ei ole kuudki mööda läinud, mil ma sulle poleks hõbedast neljapennilist taskurahaks annud. Ja nüüd olen väeti ja jõuetu ja kõik on mu maha jätnud. Jim, sa ju tood mulle klaasi rummi, eks?”

„Doktor —“ algasin.

Kuid ta hakkas nõrgal häälel, kuid südametäiega doktorit vanduma. „Doktorid on kõik tuuseldajad,“ ütles ta, „ja mis see doktor meremeestest teab? Olen olnud põrgukuumas kohas, kus haigus tappis inimesi kui kärbseid, ja maa värises ja lainetas nagu meri maru ajal — mis teavad doktorid sellest? — ja säääl elasin rummist, usu mind. Rumm oli mulle liha ja veri ja vesi ja naine ja mees, ja poleks mul praegu rummi, oleksin viletsa laevalogu sarnane, ja mu veri tulgu sinu ja selle kelkija doktori pääle,“ hakkas ta uuesti kiruma. „Vaata, Jim, kuidas mu sõrmed vöbisevad. Ma ei saa neid vagusi hoida. Täna pöäva jooksul ma pole veel tilkagi saanud. Doktor on puupää, selles vöid olla kindel. Kui ma rummi ei saa, tuleb luupaine mu pääle ja ma näen samasuguseid koletisi, kui need, mis mul täna juba kallal olid. Nägin vana Fliadi, säääl sinu taga nurgas seisvat, nii selgesti kui must valge pääl ja kui mind luupaine vaevama hakkab, siis — ma olen näinud koledaid asju, ja mina ei pühitse. Doktor ütles ise, üks klaas mind ei tapvat. Annan sulle ühe kannutäie eest terve ginee, Jim.“

Ta sattus ikka enam ja enam ärevusse, nii et hakkasin isa pärast kartma, kes sel päeval oli väga halvas seisukorras ja tarvitses rahu; päälegi julgustasid mind uuesti meeletuletatud doktori sõnad ja haavas mind meelehää pakkumine.

„Teie raha ma ei tarvitse,“ ütlesin, „pääle selle, mis mu isale võlgu olete. Toon ühe klaasitäie, kuid mitte enam.“

Kui rummi ta kätte andsin, haaras ta klaasi ahnelt ja jõi tühjaks.

„Nii,“ ütles ta, „nüüd on pisut parem olla. Ja nüüd, söber, ütle, kui kaua käskis doktor mind nii põõnutada?“

„Vähemalt nädal aega.“

„Tont võtaks!“ hüüdis ta. „Terve nädal! See pole võimalik: selle ajaga on mul must täpp käes. Väänkaelad tüürivad kõige parema tuulega minu poole, kelmid, kes ei oska teenitud raha alal hoida ja nüüd tikuvad võõra varanduse kallale. Kas see on merimeeste teguviis! Olen kokkuhoidlik inimene, pole ialgi raha raisanud ega kaotanud, ja küllap saan nendegi vastu. Ma neid ei karda. Küll teen neile veel pika nina.“

Nõnda rääkides oli ta suure vaevaga voodist tõusnud,

nii tugeva pigistusega mu õlga haarates, et peaaegu oleksin karjatanud, ja jõuetumalt jalgu lohistades. Ta sõnad, kuigi tähenduse poolest julged, olid haledaks vastandiks nõrgale häälele, millega nad lausuti. Ta peatas, kui voodi servale oli maha istunud.

„Doktor tegi mulle otsa pääle,“ sosistas ta. „Mu kõrvad huugavad. Pane mind tagasi.“

Enne kui jõudsin talle abi anda, langes ta endisesse asendisse, milles tükk aega vaikides lamas.

„Jim,“ ütles ta viimaks, „kas nägid selle merimehe?“

„Musta Koera,“ küsisin talt.

„Jah! Musta Koera,“ vastas ta. „See on vanaõelus ise, kuid on temast veel õelamaid. Kui siit minema pääsen ja nad musta täpi saadavad, siis pea meeles, et nad otsivad mu vana kirstu. Karga hobuse selga — seda sa ju võid? ja mine — jah, mine pääle! — selle doktori tuuseldaja juure, ja käsi ta kõik mehed-ametnikud ja muud sarnased — jalamaid kokku kutsuda ja „Admiraal Banbovi“ pardale tuua — siit ta saab nad kõik kätte, niipalju kui Flinti mehi veel elus on. Olin esimene ohvitser, pea meeles, vana Flinti esimene ohvitser, ja ükski pääle minu ei tunne seda kohta. Ta andis mulle selle Savannas, kui sääl samati suremas oli, kui mina praegu siin. Aga ära seda tee, kui nad musta täppi ei saada, või, kui Must Koer ei tule, või see ühejalgne merimees — viimane on kõigist kõige hullem.“

„Mis see must täpp siis on, kapten?“ küsisin.

„See on kutse, sõber. Ütlen, kui nad ta saadavad. Kuid pea kõrvad kikkis, Jim, siis jagame kasud pooleks, annan seks ausõna!“

Ta sonis veel vähe aega nõrkeval häälel; kuid varsi pääle seda, kui talle rohtu andsin, mille ta vastu võttis nagu laps sõnadega: „Kui iganes mõnel merimehel on rohtu tarvis olnud, siis küll minul,“ suikus ta viimaks raskesse, minestusetaolisse unne, milles ta maha jätsin. Mis oleksin teinud, kui asjad oleksid hästi läinud, seda ma ei tea. Oleksin vist kogu loo jutustanud doktorile, sest olin surmahirmul, et kapten oma tunnistusi kahetsedes mu ära tapab. Kuid nagu asjad kujunesid, suri minu isa üsna ootamatult samal õhtul, mille tagajärjel kõik muu ununes. Mu endast mõistetav kurvastus, naabrite külaskäigud ja lisaks veel kogu võõrastemaja töö, panid mu terve aja nii kinni, et sain vaevalt mahti kapteni pääle mõtelda, veel vähem teda karta.

Järgmisel hommikul ilmus ta muidugi jälle alla ja pidas kõik söömaajad nagu harilikult, kuigi õige vähe sõi ja, kardan, tavalisest rohkem rummi tarvitas, sest ta võttis seda ise leti

tagant, pörnitsedes ja nohisedes, kui keegi teda julges eksitada. Õöl enne matust oli ta purjus nagu alati, ja oli haavav leinamajas ühtepuhku tema inetuid merimehe laule kuulda; kuid hoolimata ta nõrkusest, olime kõik ta ees suures hirmus, ja liiategi oli doktor äkilise haiguse juhtumise pärast mitu penikoormat eemale ratsutanud, ega ilmunud enam kordagi pärast isa surma meie majasse. Ütlesin, et kapten oli nõrk, ja tõepoolest näis ta ennemini otsa jäävat kui kosuvat. Ta ronis trepist üles ja alla ja käis edasi-tagasi võõrastoast leti juure ja leti juurest võõrastuppa, mõnikord nina uksest välja pistes, et merelõhna nuusutada, kusjuures käies sunnitud oli seina najale toetama, raskelt ja ruttu hingates nagu inimene, kes kõrgeis mägedes liigub. Kordagi ei pööranud ta enam otse minu poole ja arvan, et ta oli oma tunnistused päris unustanud; kuid ta tujud olid veelgi muutlikumad ja ta kehalist nõtrust silmas pidades, õelamad kui iialgi enne. Tal oli hirmuäratav välimus, kui ta joobnult täägi paljastas ja oma ette lauale asetab. Siiski ei pannud ta inimesi palju tähele, näis mõtetesse vajunud, ja tundus sonivat. Korra näituseks hakkas ta minu äärmiseks üllatuseks senni kuulmata lauluviisi ümistama, mingisugust küla armastuslaulu, mis tal arvavatavasti noorest east enne mereleminekut oli pähe jäänud.

Nii arenesid asjad, kunni päeval pääle matust kella kolme paiku käredeal külmal, udusel õhtupoolikul silmapilgu ukse ees peatasin, mõteldes kurvalt oma kadunud isa pääle, kui nägin kedagi pikkamisi maanteel lähenevat. See oli nähtavasti pime, sest ta kobas kepiga teed ja kandis suurt rohelisest riidest varju silmade ja nina ees; ta käis küürus otsekui vanadusest või nõrkusest, ja tal oli suur vana räpane pääkotiga merimehe mantel seljas, mis ta otse jälgiks tegi. Iganes pole ma näinud koledamat kuju. Ta peatas natuke maad võõrastemajast ja kõneles imelikul laulval häälel oma ees olevasse õhuruumi:

„Kas mõni armas inimene ei teataks vanale pimedale raugale, kes sõjas oma koduse Inglismaa ja õnnistatud kuningas Georgi eest kalli silmanägemise kaotanud, kus pool ja missuguses selle maa nurgas tema asub!“

„Olete Admiraal Benbovi“ Mustamäe lahel, kulla mees,“ vastasin talle.

„Kuulen hääle,“ ütles ta — „noore hääle. Kas annad mulle kätt, armas noor sõber, ja juhataid mu sisse?“

Sirutasin käe, ja õudne, maheda jutuga, silmitu olevus haaras selle nagu madu. Olin nii ehmatanud, et püüdsin kätt vabastada, kuid pime tõmbas mu enese kõrvale ainsa käeliigutusega.

„Noh, poiss,“ ütles ta, „nüüd vii mind kapteni juure.“

„Härra,“ vastasin, „ausõna, ma ei julge.“

„Oo,“ mõnitas tema, „või nii! Vii jalamaid, muidu murran su käeluu.“

Ja ta väänas mu käe, et karjatasin.

„Härra,“ ütlesin, „kardan teie enese pärast. Kapten ei ole enam endine. Tal on alati paljastatud tääk käes. Keegi teine isand —“

„Lähme nüüd, marss,“ käratas ta, ja elades pole ma kuulnud nii julma ja inetut häält kui sel pimedal. See peletas mind veelgi enam, kui valu, ja kohe ta sõnu kuuldes läksin otseteed ukse kaudu võõrastuppa, kus vana haige meriröövel viinastanud olekus istus. Pime surus enese mu vastu, raudse rusikaga minust kinni hoides ja nii raskelt mu najale toetades, et vaevalt jalul püsisin. „Vii mind otse tema juure, ja kui ta silmapiirile jõuan, hüüa: „Siin on teie sõber Bill.“ Kui tõrgud, teen sedaviisi,“ ja ta pigistas mind nii, et pidin minestama. Unustasin ehmatusega täiesti kartuse kapteni ees, ja võõrastoa ust avades hõikasin väriseval häälel sõnad, mis ta käskinud.

Vaene kapten vaatas üles ja ainus vaade kaotas ta viinastuse ja tegi ta üsna kaineks. Ta näoilmes oli vähem hirmu kui surmavat roidumust. Ta tegi katset tõusta, kuid jalad ei tahtnud käsku kuulda.

„Jää, kus oled, Bill,“ ütles kerjus. „Ma ei näe, kuid selle eest kuulen iga kõbinat. Äri on äri. Ulata oma pahem käsi. Poiss, võta pahemast randmest kinni ja too ta mu käe juure.“

Mõlemad täitsime käsku karvapäält, ja nägin midagi ta keppi hoidvast peost kapteni pihku libisevat, mis otsekohe sulgus.

„See on jooned,“ ütles pime, laskis mu äkitselt lahti ja lipsas uskumatul osavusel ja nobedusel toast maanteele, kus ikka veel jahmatuses kuulsin teda kopp—kopp — kõbinal kaugusse kaduvat.

Läks tükk aega, enne kui mina ja kapten toibusime; kuid viimaks, pea samal silmapilgul, lasksin ta randme lahti, mida ikka veel kinni hoidsin, ja tema tõmbas käe tagasi ta vaatas ahnelt pihku.

„Kell kümme!“ hüüdis ta. „Veel kuus tundi aega. Küll ma näitan neile!“ ja kargas püsti.

Korraga lõi ta tuigerdama, surus käe kõrile, seisis silmapilgu taarudes ja prantsatas siis imeliku häälega nii pikk kui oli, otseti põrandale.

Jooksin kohe ta juure ja hakkasin ema hüüdma. Kuid rutt oli tarbetu. Kapten oli rabandusse surnud. Veider lugu,

kuigi ma seda meest kindlasti polnud iialgi armastanud, olgugi, et viimasel ajal olin hakanud temast kahju tundma, puhkesin nüüd, mil ta surnult muu ees lamas, härdalt nutma. See oli teine surmajuhutumine minu elus, ja esimene valu tuikas veel värskelt mu südames.

Neljas päättükk.

Merimehe kast.

Ma ei viivitanud enesestki mõista emale kõike jutustamast, mis teadsin, ja mis temale õieti oleksin juba ammu pidanud teatama, ning leidsime endid korraga raskes ja kardetavas seisukorras. Osa mehe rahast — kui tal seda oli — oli meil muidugi õigus saada; kuid oli vaevalt usutav, et me kapteni laevaseltsilised, kõige päält kaks minule tuntud eksemplaari, Must koer ja pime kerjus, nõus olid meile võlgu oleva summa pärast saagist loobuma. Kapteni käsk hobuse selga karata ja doktor Livesey'd kutsuda, oleks ema üksi ja kaitseta jätnud, mille pääle ei võinud mõeldagi. Siiski näis meile mõlemile võimatu kauaks majasse jääda: süte kukkumine koldelt, kella tiksuminegi täitsid meid hirmuga. Naabrus tundus täis lähenevaid jalaastumisi, ja kui mõtlesime põrandal lamava kapteni korjuse pääle ja tolle pimedaga pääle, kes ligidal ümber uitas ja iga silmapilk võis tagasi tulla, siis jooksid mõnikord, nagu öeldakse, otse maranad üle ihu. Oli tarvis ruttu midagi ette võtta, ja viimaks tuli meil mõte ühes minna naabriküllast abi otsima. Mõeldud — tehtud. Palja päi, nagu olime, kiirustasime välja videvikku ja koguvasse uttu.

Küla oli kõigest mõnisada sammu eemal mäekinguga taga, kuigi täiesti väljaspool silmapiiri, ja mind julgustas mõte, et pime oli vastupidisest sihist ilmunud ja arvatavasti sinnasamasse kadunud. Meie teekond ei kestnud kümnet minutit, kuigi aegajalt peatasime, et üksteisest kinni haarates kuulama jääda. Kuid ei kostunud ühtki harjumatu häält — ei midagi pääle tasase lainte lokse ja vareste vaakumiste metsades.

Majad olid juba valgustatud, kui külla jõudsime, ja ma ei unusta iialgi, kui väga mind uste ja akende kollane sära rõõmustas, kuigi see, nagu pärast selgus, oli ainus abi, mis siit saime. Sest juhtub mõnikord, et meestel puudub häbitunne — ükski ei olnud nõus ühes meiega „Admiraal Benbovi“ minema. Mida enam oma häda kurtsime, seda enam rippusid kõik — mehed, naised ja lapsed — kodukolde küljes kinni. Kapten Flinti nimi, kuigi minule võõras, oli mõnele sinsele elanikule küllaltki hästi tuntud ja äratas suurt hirmu. Üksikud meestest, kes „Admiraal Benbovi“ lähedal põllutööd tegid, mälestasid

paari võõrast maanteel näinud, kelle nad salakauplejateks pidanud, mille tõttu katsunud neist eemale hoida; ja vähemalt üks oli silmanud „Kitti koopas“ väikese laeva. Sellepärast sisendas juba kapteni seltsiliste paljas nimi neile surmahirmu. Ja loo lõpp oli see, et kuigi leidsid mõned, kes olid valmis doktor Livesey poole minema, ei olnud ühtki, kes oleks tulnud võõrastemaja kaitsma.

Kartlikkus öeldakse külge hakkavat; kuid kahtlemata on mõjuvate põhjuste esitamine suureks julgustuseks, ja kui kõik olid öelnud, mis neil öelda oli, pidas ema väikese manitsuskõne, seletades, ta ei tahtvat raha kaotada, mis kuuluvat ta isata pojale: „Kui ükski teist ei julge,“ ütles ta, „siis julgeme mina ja Jim. Lähme tulnud teed tagasi, ja häbi teile, suured, viletsad, arad mehepõrakad. Teeme kirstu ise lahti, kuigi peaksime hukka saama. Ja oleksime teile tänulikud, isand Crossley, kui lubaksite meile raha jaoks oma nahkkoti.“

Olin muidugi mõista nõus ema saatma, ja muidugi mõista hädaldasid kõik me hulljulguse üle; kuid sellest hoolimata ei tahtnud ükski meie seltsi heita. Kõik, mis tehti, oli, et anti laetud pistol kallaletungimiste tõrjumiseks ja lubati hobuseid valmis hoida juhtumiseks, kui meid tagasitulekul peaks taga aetama, kuna üks poistest pidi ratsutama doktori poole sõjariistus abi otsima.

Mu süda põksus, kui kesk külmal ööl välja läksime oma kardetavale ettevõttele. Täiskuu oli tõusmas ja piilus punasena läbi udu päärmise serva, mis veel tulistas meie kiiru, sest teadsime, et enne tagasisaamist on kõik päevavalge ja näeb meid iga valvaja silm. Hiilisime hääletumalt ja ruttu mööda põdsasaedu, ja ei kuulnud midagi kahtlusäratavat, kunni me suureks rõõmuks „Admiraal Benbovi“ uks viimaks meie taga kinni läks.

Lükkasin kohe riivi kinni ja seisatasime silmapilgu lõõtsutades pimedas majas, kus pääle meie oli ainult veel surnud kapteni korjus. Ema võttis leti tagant küünla, ja teineteise käest kinni hoides astusime võõrastuppa. Surnu lamas selili nagu ennegi, silmad pärani, teine käsi välja sirutatud.

„Tõmba eesriided ette,“ sosistas ema, „vahest nad tulevad väljast luurama. Ja nüüd,“ ütles ta, kui olin ta käsu täitnud, „otsime võtmē. Aga kes seda surnut puudutada julgeb!“ lisas ta juure raske õhkega.

Heitsin kohe põlvili. Põrandal surnu käe juures oli väike kortsus paberilipakas, mille üks pool oli mustaks värvitud. Kahtlemata oli see m u s t t ä p p; võtsin ta kätte ja leidsin teiselt poolt selge, kindla käekirjaga lühikese sõnumi: „Sul on aega õhtu kella kümneni.“

„Kella kümneni, ema,“ ütlesin, ja vaevalt sain sõnad suust, kui vana seinakell hakkas lööma. See ootamatu hää hirmutas meid, kuid uudis, oli hea, sest kell oli alles kuus.

„Nüüd, Jim,“ ütles ema, „otsi võti.“

Kobasin kõik taskud läbi. Natuke sularaha, sörmkübar, pisut niiti ja mõned nõelad, tükk hammustatud tubakat, kõvera päraga nuga, taskukompass ja tikukarp oli kõik, mis neis leidus, ja hakkasin juba meelt heitma.

„Võib olla, on tal võti kaelas,“ arvas ema.

Suurt jälestustunnet maha surudes kiskusin tal kaela juurest särgi lahti, ja ennäe! üks rippunudki säääl võti pigitatud nõõri otsas, mille lõikasin kapteni oma noaga katki. See leid andis meile lootuse tagasi, ja ajaviitmata ruttasime trepist üles väiksesse tuppa, kus kapten nii kaua oli maganud ja kus ta tuleku päevast pääle seisis kirst.

See oli välispidi iga teise meremehe kirstu sarnane, kaanel suur rauaga põletatud „B“ täht, servad kestvast hoolimata tarvitusest kulunud ja murdunud.

„Anna võti siia,“ ütles ema, ja kuigi lukk oli roostes, sai ta selle ühe pöördega lahti ja tõstis kaane.

Vänge tubaka ja tõrva lõhn lõi seest vastu, kuid näha polnud midagi, peale väga korraliku, hoolega harjatud ja kokkupandud ülikonna. „Riideid ei olnud veel kordagi kantud,“ seletas ema. Allpool oli igasugust tühja-tähja — kvadrant, tinakruus, mõned hulgad tubakat, kaks õige nägusast püstoli, tükk selget hõbedat, vana Hispaania uur ja mõned vähese väärtusega, väljamaalt toodud ehteasjad, paar vaskkompassi ja viis kunni kuus imelikku Lääne-India konnakarpi. Sage-dasti olen pääs mõtet veeretanud, miks ta need konnakarbid oma kärsitumal tagakiusatud elurännakul kaasas kandis.

Väärtuslikumaid asju ei olnud sugugi pääle hõbedat ja ehete, mida me kumbagi ei tarvitsenud. All oli vana, mitmegei sadamasilla soolast valgeks pleekinud madruse kuub. Ema kiskus ta kannatamatult välja, ja me ette jäid viimsete kirs-tusolevate asjadena vahariidesse mässitud, paberisarnane koms ja purjuriidest kott, mis puudutusel kullana kõlises.

„Näitan neile nurjatuile, et olen aus naine,“ ütles ema. „Võtan, mis mu õigus, ei pennigi enam. Ulata isand Crossley kott.“ Seega hakkas ta kapteni võlga käsikotti lugema, mille omas käes hoidsin.

Töö oli vältav ja tülikas, sest rahad olid mitmes väärtuses ja õige mitmelt maalt — dubloonid, luidoorid, gineed, piastrid ja kes teab, mis veel, kõik segi visatud. Liiategi oli gineid kõige vähem, ja ainult nendega mu ema oskaski arvet pidada.

Kui olime tööga pooleldi valmis jõudnud, panin korraga käe ema käsivarrele, sest kuulsin vaikselt, külmas õhus hääle, mis pani mu südame hirmust kihvatama — pimedada mehe kepi kobinat külmanud maanteel. See tuli ikka lähemale ja lähemale, kuna istusime hinge pidades. Siis kostis hoop vastu võõrastemaja ust, keerati linki ja riiv ragises viletsa mehikese katsetest sisse saada; sellele järgnes pikk vaikus sees ja väljas. Viimaks algas koputamine uuesti, kunni see lõpuks meie kirjeldamata rõõmuks ja tänumeeleks pikkamisi rauges ja viimati hoopis vaibus.

„Ema,“ ütlesin, „võtke kõik ja lähme, „sest olin kindel, et ukse riivisolek äratas kahtlust ja pidi pea kogu herilastepesa meie kallale tooma — kuigi minu rõõmu, et olin ukse riivi pannud, vaevalt keegi suudab hinnata, kes ei tunne seda pimedat vanakest.

Kuid kõigest oma hirmust hoolimata ei olnud ema nõus kriipsugi üle võlguoleva summa võtma ega tahtnud ka kangekaelselt vähemaga leppida. Kell ei olevat kaugelt veel seitse,“ ütles ta; ta teadvat, mis tal saada ja sellest ta ei taganevat; ja ikka veel jätkusid ta targutused, kunni korraga tükk maad eemalt kingu poolt kuuldus tasane vilistus. Sellest oli meie jaoks enam kui küllalt.

„Võtan, mis mul käes,“ ütles ema jalule karates.

„Ja mina võtan arve tasategemiseks selle,“ sõnasin vahariidest kompsu kahmates.

Järgmisel pilgul kobasime mõlemad trepist alla, küünalt lahtise kirstu juure jättes, ning veel silmapilgu aja pärast avasime ukse ja põgenesime täie ajuga. Me ei lahkunud sugugi liiga vara. Udu hõrenes ruttu; juba paistis kuu üsna heledasti mõlemale poole küngastele, ja ainult keset orgu ja võõrastemaja ukse kohal rippuv harv kärisematu loor peitis meie põgenemise esimesed sammud. Vähem kui poole maa pääl, kingu aluse taga pidime otse kuupaistesse sattuma. Ja see ei olnudki veel kõik, sest juba kostiski mitme mehe jalaastumine meie kõrvu ja seljataha vaadates nägime edasi-tagasi õõtsuva, ruttu liikuva tulukese, mis näitas, et üks tulijaist kandis laternat.

„Mu kallis pois,“ ütles ema järsku, „võta raha ja jookse edasi. Ma nõrken.“

Uskusin, et nüüd on kindlasti lõpp käes. Kuidas neidsin naabrite argpüksust, kuidas tegin emale etteheiteid ta aususe ja ahnuse, endise hulljulguse ja praeguse nõrkuse pärast! Õnneks olime just väikese silla juures, ja et ema nii väga vaarus, talutasin ta kalda äärele, kus ta paraku korraga ohkas ja mu õlale langes. Ei tea, kust selle jõu võtsin, ja kardan, et

talitasin väga hoolimatult, kuid siiski sain sellega toime, et tassisin ema kaldast alla, pooleni sillavõlvi varjule. Kaugemale ma teda ei saanud liigutada, sest sild oli nii madal, et sain vaevalt alla pugeda. Nii siis jäime mõlemad sinna — ema peaaegu täiesti nähtavana ja mõlemad hõike kaugusel võõrastemajast. (Järgneb).

MAAKERA JA KUU RASKUSEST.

uba vanal ajal on katsutud maakera raskust välja arvata. Esimestena tegid seks katseid a. 1774 ja 1776 Shotimaal Hutton ja Makelyne. Uue- mal ajal tarvitas seks prof. Jolly õige tundelikkude kaalu. Mõlema kaalukausside otsas rippusid 20—25 meetri pikkuse traadi otsas veel kaks kaussi. Ülemises kausis kaaluti näituseks metallist kuulike ära. Kui kuul nüüd alumisele kausile pandi, kusjuures vihid endiselt ülemisse kausi jäid, kaalus kuul, kuna ta maakera keskpunktile lähemal oli, kui esimesel kaalumisel, tuntuvalt rohkem.

Füüsikud Richarz ja Krigar-Menzel tegid katsete varal kindlaks, et maakera keskmine erikaal on 5,5, s. o. maakera kaalub viis ja pool korda rohkem kui tema suurune veekogu. Seeläbi saadi kätte maakera keskmine raskus 5960 triljoni (5.960.000.000.000.000.000.000) tonni. Ka maa truu kaaslane, kuu, raskus on teada. See määrati planeet Erose teelt kõrvalekaldumiste põhjal, mis kuu külgetõmbe mõjul sünnib. Kuu raskus on 81,5 korda väiksem, kui maakera oma, s. t. 73,5 triljoni tonni.

Oletame, et kuud ja maakera oleks vaja 50-vagunilistes rongides ära vedada. Kui igas sekundis niisugune rong minema saadetak, saaksime aasta jooksul $15\frac{3}{4}$ miljardi tonni ära vedada. Et tervet maakera ära viia, läheks 378 miljardi aastat mööda. Rongide kogupikkus oleks $4\frac{3}{4}$ triljoni kilomeetrit, ehk valgus peaks esimesest vedurist viimase vaguni 500.000 aastat teel olema. Kuu ärasaatmiseks läheks „ainult“ 4,6 miljardi aastat vaja.

MADUDE SÔBER.

Tõlk. V. Vahter.

õhja-Ameerikas, Rodtshesteri linnakeses, elab keegi Graber, kelle nimi tihti Ameerika ajakirjanduses silma puutub.

Graber on kõik oma eluea pühendanud oma-pärasele ametile — madude püüdmisele. Kõige kihvtisemate roomajatega käib ta kui kahjuta koduloomadega ümber, ning igas ta majakese nurgas kabavad sarnased „iludused“, nagu boad, India kobrad jne.

Tõsi, see amet ei lähe väikeste vahejuhtumisteta mööda: mister Graberi on senini kaheksakümmend neli korda nõelussid hammustanud ja parema jala paaris kohas viisakuseta boa katki murdnud, kuid kindlameelne ameeriklane ei pööra iseäralist tähelepanu sarnaste „tühjuste“ pääle ning jätkab raugemata südidusega seda kardetavat ametit.

Graberi maja ukse kohal ripub päratu-suur täistopitud boa, mille all päälkiri seisab: „Kes madusid kardab, ärgu siia sisse tulgu.“

Paljud väljamaalased sõidavad Rodtshesteri juure ainult selleks, et „madude sõpra“ näha saada, kuid ta maija astuda sõandavad ainult mõned üksikud. Suurem osa lepib sellega, et läbi akende pilgu tubadesse heidab, kusjuures nõrganärvilised daamid tihti heitunud eemale taganevad, kui seespoolt klaasi aknale mõne Graberi „seltsilise“ löma pää ilmub.

Võõraid võtab Graber hää meelega vastu. Ta kaela ümber väänleb harilikult paar ussi, kellega ta juttu ajab kui mõni vanaeit oma koertega. Graberi sõnade järele on need „armsad loomakesed“ tasased ja sõnakuulelikud, ja kui nad mõnikord ka hammustavad, siis. . . „ka inimene ju vi-hastab. . .“

Närvekõdistavate elamuste armastajaile on tal paksust härjanahast pikasäärega saapad. Talle teeb suurt hääd meelt, kui keegi soovi avaldab maija astuda, kuid ta hoiatab võõrast, et see kogemata mõne mao saba pääle ei astuks:

„Nende seas on sarnaseid, kes seda ei salli ning kargavad. Tõuseb saba pääle ja kargab. Siis ei avita ka saapad. Mind ennast ükskord. . .“

Ning algab jutustus mõnest juhtumisest, kuidas „armas loomakene“ saba pääle püsti tõusis, kargas ning peremeest põset hammustas. Võib ette kujutada, millise tundmusega võõras üle „ussikodu“ läve astub!

Majakeses on maod tubadesse jaotatud. Sääl on boade „kabinetid“, kollaste Aafrika liivusside, mustade India kobrade, Euroopa nõelusside ja t. toad. Graber näitab võõrale iga nurka ja jutustab pikalt ja laialt iga mao elulugu: kus ja millal kinni püütud, kuidas enda „vanglas“ ülal peab, mis sööb jne. Tal on koguni „laatsaret“, kus haiged „loomakesed“ põevad. . .

Graber on niivõrd madudega harjunud, et otse põrandal madratsil magab. Seletab seda sellega, et tal pailapsed on, kes vilunud ööd ta juures magama, ühe teki all, — voodile on neil vaesekestel aga raske ronida!

„Madude sõber“ kannab ussinahast riideid. Kui mõni ta kasvandikest kärvab, pargib ta ise hoolega naha ära ja laseb siis sellest tarvilikke tualett-tarbeasju valmistada.

Graber sündis „naftariigis“ — Pensilvaanias, kus aastat kolmkümmend tagasi pea iga põõsa all latsujad-maod elasid. Poiss oli vaevalt kaheksa-aastane, kui õhinal nende kardetavate elukate püügile asus. Püügiriistaks oli tal lihtne kepp, mille ots kahvlisarnane haraline oli. Ja senni tunnistab Graber ainult seda „sõjariista“. Sellega on ta kõik viis ilmajagu läbi ajanud ja tema abil enim kui kaks tuhat igasugu madu kinni püütud.

Seks, et tabada sarnase hargiga madu, on erilist osavust vaja, mida saavutada võib ainult kauaaegse praktikaga. Tarvis on parajat momenti tabada ja madu maa vastu suruda, vajutades esimesele, pää juures olevale selgroo-lülile. Siis muutub kõige tugevam madu täitsa abitumaks. Muidugi, kerge on öelda: „madu maa vastu suruda,“ kuid kahtlane on, palju leidub sarnase katse läbitegijaid, eriti nobedastilookleva maoga ehk „arnisa loomakesega“, kes igal silmapilgul saba pääle võib tõusta, karata ja näost hammustada. . .

MIKU JA BIMBU.

Gori naljalugu.

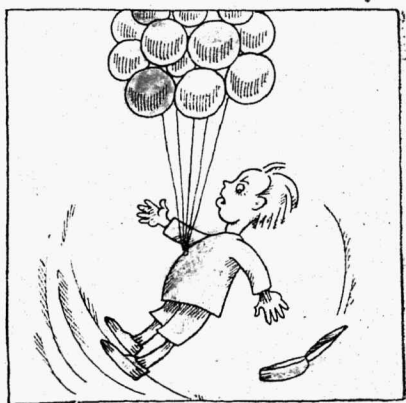
1. Nägi Miku kirjused õhupalle. Tahtis enesele üht. Emal ei olnud raha.

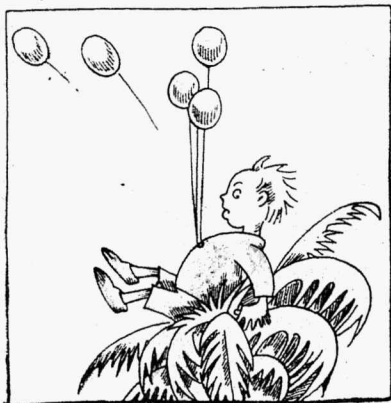
2. Kodunt tõi Miku kogu oma rahakorjanduse ja ostis kõik kirjud pallid ära.

3. Ta käskis pallid kohe oma pintsaki nõobi külge siduda.

4. Pallid aga tõtsid Miku õhku, tuul tõukas edasi, ja Miku lendas üle merede ja metsade ikka kodust kaugemale.

5. Pika lendamise järgi kuivasid pallid päikse tuliste kiirte mõjul kokku, mõned kiskus tuul lahti ja Miku kukkus palmi latva.

6. Palmi okste vahelt pisteti velder pää välja. Miku kokkus, laskis oksad valla ja kukkus.

7. Palmi all oli neegripoisi Bimbu hääl. Otse sellesse kukkus Miku. Mõlemad ehmatasid hirmsasti.

8. Neegrinaine nägi Mikus suure vaimu kingitust ja tal oli suur häämeel.

Väsimata hoolega püüdis väike Graber kihvtiseid matusid ja tassis neid koju. Kord olid nad aga korvist, kus ta neid hoidis, välja pugunud ja, elanikkude suureks hirmuks, üle terve maja laiali roomanud. Poiss sai valjusti karistada, kuid see ei jahutanud põrmugi ta kirge. Ta muutus ainult ettevaatlikumaks ja säädis oma kalli korvi aeda puu otsa.

Mao salvamist sai Graber esimest korda tunda üheteist-

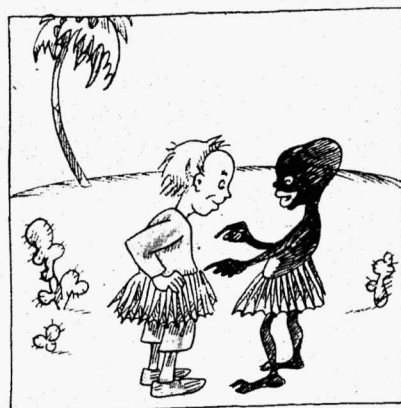
kümne-aastasena. Ta oli läinud ussijahile paari kaaslaste saatel. Poistel õnnestus suurt latsuja-madu üles hirmutada. Graber surus vilunud liigutusega mao pää hargi vahele, kuid tugev madu libises välja, kargas vedruna üles ja hammustas noort jahimeest sõrmest. Poisid kokkusid nii, et valju kisaga jooksu pistsid. Mao hammastest jäetud haavadest nirises

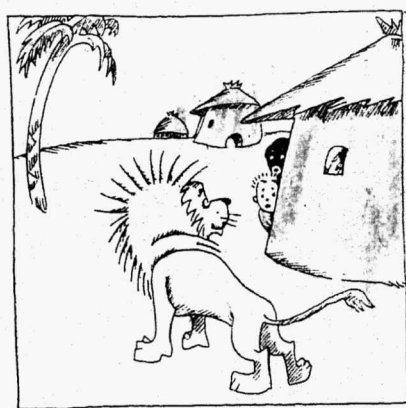
9. Ta armastas mõlemaid poisse ühesuguselt ja ka poisid said hästi läbi.

10. Miku õpetas Bimbule lugemist ja kirjutamist, et nad teineteisest paremini aru saaksid.

11. Ja selle eest tegi Bimbu Mikule palmilehtedest samasuguse seelikku, nagu tal enesel.

12. Onni ümber, kus elasid Bimbu ja Miku, luusis tihtilugu lõvi Kihv-Kihv. Poisid otsustasid Kihv-Kihvi kinni püüda.

(Järgneb).

verd. Graber sai aru, et kadunud on, kui kohe kõige otsustavamaid abinõusid tarvitusele ei võta. Ruttu otsis ta taskunoa, tegi haavade ümber sügavad lõiked ja hakkas haava imema.

Veerand tunni pärast jooksid lähemast talust elanikud kohale, kellele poisid õnnetusest teatanud. Kõik olid kindlad, et Graberi suremas leiavad, kuid üldseks üllatuseks istus ta kännu otsas ja vilistas lõbusalt. Seekord pääsis ta kergelt: käsi paistetas veidi üles, nädalat kaks ei saanud ta keelt liigutada ja kuuks ajaks kadus suust maitse tunne. Ent see juhtumine oli talle hääks õpetuseks. Sest ajast hakkas ta pääle hargi jahil kaasas kandma teravat nuga ja karbikest mangaan-hapu kaaliumiga. Mao salvamisel teeb ta ajaviitmata haava ümber sügava lõike, pääle selle veel ühe lõike ihu pääle haava ja südame vahele ja hõõrub haava mangaan-hapu kaaliumiga, mis mao mürgi kahjutumaks teeb. Ja kõik paljarvulised hammustused on talle õnnelikult möödunud.

Ainult kord Aafrikas oleks Graber peaaegu kadunud. Teda salvas sõrmest liivauss, ehk nagu teda pärismaalased nimetavad „varao madu“. See on väike ussike, vaevalt kümme tolli pikk, kuid ta salvamine on pea alati surmav. Ta on kaetud sileda, tuhm kollakat karva nahaga, nii et teda raske liivas märgata.

Graber hirmutas ussi üles, surus kepiga ta pää maha ja tahtis ta, nagu harilikult, kaelast kinni võtta, et nahksesse kotti visata, kuid väle uss jõudis kuivas liivas vingerdes välja libiseda ja hammustas jahimeest. Tol korral harilikud lõiked ja sissehõõrumised ei avitanud. Graber kaotas meele-märkuse ja põdes kaua. Arstide arvamise järele paranes ta ainult selletõttu, et juba varemalt mitmel korral ussi salvamist üle oli kannud, nii et ta organism teatud määral jõudnud oli mao mürgiga harjuda.

Graber vanemad olid vaesed inimesed ega jätnud talle mingit pärandust. Kuid nüüd on ta igapidi kindlustatud inimene ja toidavad teda. . . maod!

Ta valis endale algupärase eriala: muretseda mao mürgi. Õpetlased igast ilmajaost pööravad Rodtshesteri poole, kui tea-

dusliste katsete jaoks mao mürki vajavad, ja Graber muretseb neile mürki igast sordist ja igal määral. Pääle selle läheb mõne mao mürk arstirohtude valmistamiseks ja selle iselaadi kauba muretsejaks on jällegi Graber.

Et mürki saada, äritab Graber madu, pigistab siis teatud võttega ta kaela kinni ja laseb ühtlasi teda hammustada platiin kausikest ehk lusikat, kusjuures mao mürkhamba kaanalikestest kalli mürgi tilgakesed lusikale imbuvad. Graberi tähelepanekute järele võib iga madu päevas anda mitte rohkem kui kuus väikest tilgakest mürki. Siis väsib ta ja tarvitab päeva 2—3 puhkust. Kuid et Graberi juures mitmedkümned maod elavad, „lüpsab“ ta neid pea vahetpidamata ja saab oma kihvtise lüpsi eest mitmedkümned tuhanded dollarid aastas. Elab Graber väga lihtsalt ja on mõnedki hääd sajad-tuhanded jõudnud paigale panna.

Graberial on „õpilased“, kes aitavad teda madude eest hoolitsemises ja tema juhatuse järele igas maailmanurgas ringi sõidavad, kihvtist kolleksiooni täiendades.

1916 aastal pühitses „madude sõber“ oma kuuekümnenda aastast juubelit.

USS RAAMATUS.

Raamatukogus seisab ühe töö kaks köidet, millest kumbki on 5 sentimeetrit lai. Kaante paksus on $\frac{1}{2}$ sentimeetrit. Keskel elab paberiuss, kes enese 1 köite I lhk. II köite viimase lhk. läbi sööb. Küsimus: kui pikk on tee, mille paberiuss läbi sööb?

Kümnest inimesest, kel raamatutega tegemist on, vastavad 9 tingimata: 11 sentim. Kuid paberiuss teeb palju lihtsamalt: ta reisi pikkus on ainult 1 sentimeeter, sest õieti seisval kahel köitel on I köite I lhk. II köite viimase lehekülje kõrval, sest et nende vahel ainult kaaned on. Kui mitmed inimesed, kes tuhandeid raamatuid käes hoidnud, ei tea seda ja imestavad üliväga seda kuuldes!

Rinaldo Rinaldini ehk röövliliit.

Noorte seiklused kolmes vaatuses, neljas pildis.

Z. Topeliuse järele Maisteri.

Esimene vaatus, esimene pilt.

(Järg.)

Kivistik (kogeldes). See... see vist kukkus pingi alla. Keegi vist on ta säält ära võtnud.

P a a s (valjult). Tooge see siia, ütlen ma, olgu see siis kelle käes tahes. Noh?

(Kõik poisid pääle Mäe tõusevad üles ja näitavad oma tühje käsi. Raamat kukub põrandale Vallaste põlvilt).

P a a s (kurjalt). Tooge see siia! Küll ma õpetan teid koolis narri mängima!

M ä e (võtab raamatu ja viib õpetajale). Härra õpetaja, teised pole keegi süüdi. Mina tõin selle raamatu kooli ja mina ükski olen nuhtluse väärt.

P a a s avab raamatu). „Rinaldo Rinaldini, liignimega ilmvõitmatu, röövlite päalik Apenini mägestikus.“ — Poisid, mis see on! Sellepärast te siin oletegi terve nädala tunnid õpimata jätnud, kogelenud, segamini ajanud, — vastanud kõik-

sugu lori ja mööda sõrmi saanud, kõik ainult selle vana tühja ja rumala jutu pärast. Enne olin uhke kolmandast klassist, ükski teine klass ei osanud nii hästi. Nüüd teete ainult häbi, ütlen ma, ja kuidas küll veel läheb kahe nädala pärast eksamil? Laiskurid ja vedelejad teist tulevad; seda need romaanid õpetavad. Ole vait, Mäe; ei maksa vaeva sul võtta kõike süüdi oma kaela. Täna on laupäev. Homme pühapäeval on teie kevadpidu, kus kogu kool läheb palli lööma Köstrimäele.

M ä e. Jah, te lubasite ju, et. . .

P a a s. Küll jah, ma lubasin teidki. Aga kui te täna end niiviisi olete ülal pidanud, ei ole sellest enam juttugi. Te ei pääse kevadpeole, vaid selle asemel marsib täna terve kolmas klass kooli juure aresti.

M ä e. Ma palun, härra õpetaja, määrake mulle üksi karistus, sest mina üksi olen süüdi.

P a a s. Terve klass aresti. Saab näha, kas tund hakkab siis paremini pähe või ei. (Läheb).

K õ r v e (silmapilkse imestuse ja vaitolu järele). Kas me peame siis nüüd kevadpeost ilma jääma?

V a l l a s t e. Kui sääal terve kool koos on.

H a r j a k e. Ja kõik tütarlaste kooli tüdrukud tulevad vaatama meie pallilöömist!

H e m m o l a. Ja sääal on mett ja piparkooke!

K õ r v e. Selle asemel minna aresti!

V a l l a s t e. Kogu kool naerab meid.

H a r j a k e. Neljas klass, kes nii uhke on, võib **meile** pikka nina näidata.

H e m m o l a. Kõik tüdrukud narrivad meid.

K i v i s t i k (vaimustuses). Poisid! Inimkond kiusab meid taga! (Avab raamatu ja loeb). „Inimesed on meie vastu olnud julmemad kui tiigid. Hei, kangelaslikud rüütliid, me peame kätte maksma neile, kes nimetavad endid inimesteks. . . Mis ma ütlesingi? Kas inimesed? Ei, timukad on nad, türannid inimeste kujul! Lähme Apenini mägestikku. . .“

K õ r v e. Teisiti öelda: Vasikamäe kivikangrule, kuhu on paari kolme versta tee linnast. Sääal on ka koobas, mis **kut-**sutakse röövlikoopaks.

Kivistik (sama häälega). Nii, vahvad rüütlid, inimsoo kaitsjad, sääl me hakkame. . .

Kõik muud. Röövliteks! Röövliteks!

Mäe. Kell kolm õhtupoole.

Kõik muud. Kell kolm. Kell kolm.

(Eesriie langeb).

Teine pilt.

Tütarlaste kool.

Vahetund. Õpetajanna on ära. Aino Mäe kröbistab riisikruupisid. Roosa Kivistik närib ajaviiteks sullepääd. Helmi Vallaste mängib paberinukkudega. Marie Hemmola joonistab. Liisi Harjake õmbleb. Kõik kuulavad ja vaatavad Hilja Kõrvet, kes näitleb üht kohta Preciosast.

Hilja (deklameerides):

Sa taeva pääle lootma jää,
Sääl on su õnn ja kaitsja hää!

Ja siis ta läks Alonso juure ja ütles talle: andke oma käsi, armuline härra; ma näen sellest, et Teie palavam soov täide läheb. — Noor rüütel muidugi tänab ja vaatab talle otsa, nii vaatab talle otsa, — nii — ja Preciosa lööb silmad maha — nii — ja teeb väga sügava kniksu — nii — ja siis nad suure rõõmuga kannavad tema ära, ja ta istub kui printsess troonil oma lillrõivis.

Aino. Ah, kui ilus, kui ilus!

Hilja. Ja siis ta istub üksinda metsas kaljul, ja kuu paistab üle suurte puude, ja siis ta mõtleb noorest rüütlist ja kõlistab gitarret ja laulab nii: Õhtud istes üksinduses. . .

Liisi. Ära laula, kulla Hilja; proua Vali võiks seda kuulda. Sa tead ju, ta ei salli, et me nii tihti teatris käime.

Hilja. Ja siis kui Preciosa tuleb lossi ja ähvardab mustlaspäälikut maha lasta ja — nii, uh! — aga ega ta sellepärast veel lasknud! — ja terve puiestik oli valgustatud ja loss paistis kui päike, ja siis tundis ta ära oma vanemad. . .

R o o s a. Ah kui ilus, kui ilus! Kui ma ka oleksin mustlastüdruk!

A i n o. Ja kui mina saaksin igapäev käia haljas metsas ja vaadelda kuud.

L i i s i. Mis lõbu sellest oleks, see toob ainult nälga.

H e l m i. Aga kui saan kätt vaadata!

M a r i e. Ja mängida gitarret ja tantsida ja helistada kastanjette! Kas tõesti Preciosa oskas tantsida?

H i l j a. Muidugi, küllap ta oskas. Nõnda. . . Kuid ega muud oska tantsida nii, nagu mustlastüdrukud. Kas teate ka, et need vaesekesed on palju ülekohut kannatanud Hispaanias.

L i i s a. Ma ei ole kunagi kuulnud, et see põhjust annaks tantsimiseks?

H i l j a. Küll annab — meeleheitest. Võite uskuda, kui armas see on, meelt heita! Kuid oodake, nüüd ma hakkan Viardaks. Vaat nii, istuge nüüd ringi põrandale. (Tüdrukud istuvad). On pime öö. Pada keeb siin tuel (paneב õmbluskorvi põrandale). Ma segan pada. (Liigutab joonelauga). Ja ma küsin (karmi häälega): Preciosa, mu suhkruraasuke, kas sa jälle kuule luuletusi sepitsed? (Harilikul häälel). Siis näen Alonso tulevat, kuuvalgel ratsutades. (Jälle karmi häälega). Ah, teie arm, kuidas te meid hirmutasite! . . .

(Viimaste sõnade ajal tuleb proua Vali märkamata sisse ja jääb väheks kuulatama).

P r o u a V a l i. Nõnda neh! (Tüdrukud hirmuvad ja jooksevad paigule). Jubap teil jälle on need teatrivigurid meeles. Lapsed, lapsed, iga asi ikka omal ajal, mäng siis kui kõlbab ja tõsi siis kui tõe aeg. Ma annan teile siiski andeks, kui oskate oma tükke paremini kui muidu sel nädalal olete osanud. Asume nüüd maadeteaduse juure. Hemmola . . . Mis meri see on? (näitab kaardile).

M a r i a (ehmudes). Põhja tantsumeri.

P r. V a l i. Kas sa und näed? Põhja tantsumeri!

M a r i a (häbenedes). Jäämeri, tahtsin öelda.

P r. V a l i. Ja see suur saar sääl ülal?

M a r i a. Teravmäed.

P r. V a l i. Ja mis on see maa siin all, Mäe?

Aino (ehmudes). Preciosa.

Pr. Vali. Kus su mõtted on? — Noh, Harjake.

Liisi (hüpates). Ei mina ole teda näinud, ma ei ole teatris käinud.

Pr. Vali. Mida sa ei ole näinud? (Liisi hakkab nutma). Istu. Mis on selle maa nimi, mis Jäämerest lõuna pool. Vallaste?

Helmi (hüpates). Hispaania.

Pr. Vali. No nüüd on ime! Mis rahvas säääl elab? Poolmetsik rahvas, kes loomade nahast riided teeb ja telkides elab. Teab keegi?

Roosa (väga rõõmsasti). Säääl asub mustlasi.

Pr. Vali (hapult). Hm!... Säääl asuvad laplased, ja lääne poole, siin on Norra. Kuid siin on pikk maa Norrast idapool. Sääält tuli see kuningas, kes esimest korda meie maa ära võitis. Mis ta nimi oli, Kõrve?

Hilja (häbenedes). Tema nimi oli...Alonso.

Pr. Vali. Tüdruk, mis sa mõtled? Kas tõesti mõni meie laps võib kunagi Rootsimaad unustada. See kuningas oli Gustav Adolf ja mul on häbi, lapsed, et te olete nii hoole-
tusse jätnud ajaloo ja maadeteaduse. Vahest ei tea te sedagi mis maa see on siin selle mere ida pool.

Kõik ühel hääl. See on meie maa!

Pr. Vali. Noh, oli hüva, et sain vähemalt ühe mõistliku vastuse. Teie teate, et meie soomesugu rahvas ja rootslased juba vanast ajast saadik üksteisega läbi käisid. Kes oli see Soome nõid, kes Ynglinga soo hukkaminekut ette kuulutas?

Kõik ühel hääl. Viarda.

Pr. Vali. Või Viarda? Kes see on? Kas te midagi muud ka veel teate sest Viardast? (Kõik vait). Kas keegi ei tea temast midagi?

Roosa (häbenedes). Ta keetis putru...

Pr. Vali. Endale, või kuidas?

Roosa (pool nuttes). Ei, — mustlastele.

Maria (kaitstes). Ta oskas kätt vaadata ja sellepärast me arvasime...

Pr. Vali. Kallid tüdrukud, küll minu kannatus on veniv kui kumm, aga viimaks ta siiski katkeb. Te vastate

mulle siin terve päev otsa ainult lollusi. Mis narrus teile õige pähe on tükkinud? Õieti peaksin jätma kogu klassi istuma hooletuse ja tähelepanematuse pärast.

Hilja. See on minu süü kõik puha.

P. Vali. Hää küll, hää küll, tütreke. See on õieti, et tean, et olete ilutsenud homsest kevadpeost ja poiste mängudest. Karistuseks ei saa nüüd keegi teist sinna minna. Pange hästi tähele, keegi teist ei tohi sinna minna! Ja kui tuleme esmaspäeval jälle kooli, siis loodan, et oma tundi paremini teate. Hüvasti nüüd sedakorda. (Läheb).

(Tüdrukud kohmetanult ja häbenedes, isekeskis).

Aino. Siin me nüüd oleme, silmad häbi täis.

Helmi. Ega pääse kevadpidu nägema! See on kurb!

Maria. Pool linna läheb Köstrimäele.

Roosa. Ja sääl on mett... ja piparkooke ja kolmas klass kavatseb pakkuda meile mesileiba, nii jutustas mulle vend.

Hilja. Ja mina ei saa näha, kuidas Robert Mäe palli lööb. Nägin teda kord palli nii kõrgele löövat, et see paistis vaevalt suurem kui lõoke pilvis.

Liisa. Ja ses kõiges on süüdi Preciosa. Oleks parem olnud, kui me kunagi sest poleks midagi kuulnud.

Hilja. Kuulge õige, tüdrukud! Ka Preciosat kiusasid inimesed süütumalt taga. Ta ju varastati ära vanemate juurest.

Roosa (hää lapsena). Ah, kui oleks keegi nii hää ja varastaks meidki.

Hilja. Ei, kallis laps, seda juhtub nii harva meie ajal. Kuid meile on tehtud hirmust ülekohut.

Kõik tüdrukud. Nii just, ülekohut on meile tehtud.

Hilja. Ja sellepärast võiksime meiegi hakata mustlastüdrukuiks.

Helmi. Oijah, see oleks hirmus lõbus!

Liisa. Kuid see ei lähe. Proua Vali ei salli niisugust asja.

Hilja. Kas me orjad oleme? Kas me pole vabad nagu linnud taeva all, niipea kui me koolist lahti saame.

R o o s a. Ja siis võime palja jalu metsas ümber joosta.

M a r i a. Palja jalu? Ei, tänan. Kuid laia äärega õlgkübarad pääs, seda küll.

A i n o. Ja kuuvalgel lauldes.

R o o s a. Nii, nii jah, hakkame mustlasteks. Meil on ju kogu õhtupool vaba.

H i l j a. Kas hakkame? No jah, hakkame mustlasteks. Paneme end kohe pärast sööki riidesse. Siis tuleme meile kokku ja lähme säält Vasikamäele.

R o o s a. Aga, kallis Hilja, eks ole, see on ju ainult mäng, sest muidu saaksid isa ja ema pahaseks.

H i l j a. Kui pahaseks saavad, eks tulgu röövigu meid tagasi.

H e l m i. Ah, kui hirmus lõbus.

K õ i k. Ah, kui lõbus, kui lõbus, nüüd võib meid röövida, kes tahes!

H i l j a. Tulge ära nüüd. Pärast sööki, siis saame kokku.

K õ i k. Ah, kui lõbus, kui tore!

(Eesriie alla).

